

ESIPUHE

Külvi Pruuli, Annekatrin Kaivapalu

Lähivertailuja 17.

Toimittaneet Annekatrin Kaivapalu, Külvi Pruuli.

Jyväskylä Studies in Humanities, 53.

Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, 2006, pp. 5-6.

ISBN 951-39-2450-5

ISSN 1459-4323

ESIPUHE

Vuonna 1983 sai alkunsa tutkimushanke *Suomen ja viron kieliopillinen vertailu*, jonka tuloksena syntyi nyt yli kaksikymmentä vuotta jatkunut kontrastiivisten seminaarien – alkuvuosina virheanalyysiseminaarien – perinne. Kun aluksi keskityttiin enimmäkseen kahden läheisen sukukielen rakenteelliseen vertailuun sekä oppimisvaikeuksiin ja virheanalyysiin, aihepiirit ovat vuosien mitaan laajentuneet monipuolisesti myös muuhun kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin tutkimukseen. Seminaarien sato on koottu *Lähivertailuja*-nimisiin julkaisuihin, jotka ovat ilmestyneet Suomen eri yliopistojen ja viime vuosina myös Tarton ja Tallinnan yliopistojen sarjoissa.

Suomen ja viron kontrastiivisen tutkimuksen yksi lähtökohta on ollut nimenomaan kielen oppimista ja opettamista koskevan tiedon tarve. Vuonna 1997 pantiin alulle tutkimushanke *Viro ja suomi kohdekielinä* (VIRSU). Hankkeen tarkoituksena on ennen kaikkea tutkia näiden kahden lähisukukielen omaksumisen erityispiirteitä. Käytännön opetustyön lisäksi tutkimuksen tulokset ovat hyödynnettävissä myös teoreettisesti. Suomalais-ugrilaisten kielten tarkastelu tuo kansainvälisesti tärkeän uuden ulottuvuuden toisen kielen omaksumisen tutkimukseen, joka on tähän asti keskittynyt enimmäkseen indoeurooppalaisiin kieliin.

Jyväskylän yliopisto toimi edellisen kerran suomalais-virolaisen kontrastiivisen seminaarin isäntänä vuonna 1988. Keväällä 2005 oli järjestelyvuoro taas Jyväskylällä. Koska kielen omaksumisen tutkimus ja opetus on Jyväskylän yliopiston vahvuusalueita ja suomen kielen oppiaineella on hyvin selvä suomi toisena kielenä -alan opetus- ja tutkimusprofiili, järjestettiin VIRSU-seminaari ja suomalais-virolainen kontrastiivinen seminaari yhdessä. Nyt julkaistava artikkelikokoelma koostuu pääosin näiden seminaarien esitelmistä.

Emeritusprofessori Kari Sajavaaran artikkeli perustuu seminaarien yhteiseen plenaariesitelmään *Kontrastiivinen analyysi, transfer ja toisen kielen oppiminen*. VIRSU-seminaarin esitelmissä keskityttiin viron ja suomen omaksumiseen sekä teoreettisesta että käytännön opetustyön näkökulmasta. Raili Pool pohdiskelee artikkelissaan venäjänkielisten oppijoiden viron syntaksin omaksumisen ongelmia. Lea Nieminen esittelee produktiivisen (morfo)syntaksin indeksiä (IP-Syn), jolla arvioidaan lapsen puheessaan tuottamien morfosyntaktisten rakenteiden määrää, laatua ja osin myös produktiivisuusastetta. Minna Suni puolestaan raportoi kokeilua, jossa selvitettiin tämän saman mittarin soveltuvuutta suomea vieraana kielenä oppivien lasten puheen analyysivälineeksi. Annekatrinen Kaivapalu käsittelee suomen nominien vartalovaihtelujen absoluuttisen ja suhteellisen kompleksisuuden keskinäisiä suhteita ja Marjo Mela kirjallisuuden opetusta lukion S2-opetuksessa. VIRSU-seminaarin aiheita täydentää Maisa Martinin artikkeli taivutusmuotojen prosessoinnista; se on teoreettinen katsaus lähisukukielen omaksumisen psykologisiin mahdollisuuksiin.

Kontrastiivisessa seminaarissa käsiteltiin viron ja suomen kielen rakenteita, murteita ja kieli- ja kulttuurihistorian ilmiöitä. Murteisiin ja puhekieleen liit-

tyviä artikkeleita on kolme. Ellen Niitin aiheena ovat Saarenmaan ja Muhun murteiden vokaalit. Tutkimusaineistona hänellä on ollut sanaluettelo, jossa informantit ovat saaneet luettavakseen eri kestoasteisiin kuuluvia sanoja; nämä on analysoitu sonografin avulla. Tiit Hennosten aineistona on viron nykypuhekieli. Hennoste analysoi *et*-komplementtilausuman johtolauseiden *ma mötlen et* ja *ma mötlesin et* käyttöä keskustelussa. Analyysi kohdistuu sekä verbin merkitykseen että ilmausten funktioihin. Aila Mielikäisen ja Jaakko Junntilan tutkimusaiheet ovat kansanlingvistisiä. Mielikäisen artikkelissa tarkastellaan paikallisuuden ilmenemistä murteiden jäljittelyssä ja seurataan, miten paikanilmausten asema ja funktio ovat muuttuneet vanhoista murrematkimuksista nykyjäljittelyihin. Junntilan artikkeli kohdistuu suomalaisten ja virolaisten yliopisto-opiskelijoiden kielellisiin asenteisiin, nimenomaan siihen, mitä he tietävät toisensa kielestä ja millaisia vaikutelmia heille on syntynyt.

Kieliopillista tutkimusta edustavat Heli Laanekaskin ja Hannu Remeksen artikkelit. Laanekask esittelee Wiedemannin viron kieliopin rakennetta ja sisältöä ja pohtii, miksi Wiedemann laati synkronisen esityksen eikä nojautunut oman aikansa historiallis-vertailevaan menetelmään. Hannu Remes vertailee artikkelissaan suomen ja viron kollektiivisia ja paikkaa ilmaisevia johdostyyppjä: mitkä johdokset ovat yhteisiä molemmille kielille ja miten kielet eroavat toisistaan?

Reet Kasikin tutkimuskohteena on sanomalehtikieli. Kasik analysoi systeemifunktionaalista lähtökohdasta uutistekstien päälauseissa esitettyjä prosesseja ja osallistujia virolaisissa päivälehdissä. Artikkeli avaa uuden näkökulman siihen, miten kielioppia voi tarkastella tekstejä tutkittaessa. Samaa aihepiiriä sivuaa myös Kersti Lepajoen tutkimus, jonka aineistona ovat suomalaisten yliopisto-opiskelijoiden vironkieliset tekstit. Lepajõe tarkastelee kirjoituksista mm. tiedon välittämistä ja suomen kielen vaikutusta. Julkaisun artikkeleissa pohditaan myös kääntämiseen liittyviä kysymyksiä. Lembit Vaba käsittelee kaunokirjallisuuden kääntämistä; hän analysoi artikkelissaan suosituksen virolaisen nuorisoromaanin *Kevade* suomennosta *Arno ja kumppanit* sekä kielellisen että funktionaalisen vastaavuuden näkökulmasta.

Toivomme, että tämä julkaisu auttaa pitämään yllä kiinnostusta viron ja suomen kielen vertailevaan ja kielten omaksumista käsittelevään tutkimukseen. Kiitämme lämpimästi kaikkia seminaareihin osallistuneita, artikkeleiden kirjoittajia ja arviointiin osallistuneita asiantuntijoita. Erityiskiitoksen ansaitsee Jyväskylän yliopiston kielten laitoksen suomen kielen oppiaine, jonka henkilökunta on antanut apua seminaarin järjestämisessä ja julkaisun toimittamisessa; varsinkin professori Aila Mielikäisen ja professori Matti Leiwon tuki on ollut merkittävä. Kiitämme myös *Jyväskylän Studies in Humanities* -sarjan toimituskuntaa ja Jyväskylän yliopiston julkaisuyksikköä artikkelikokoelman julkaisemisesta.

Jyväskylässä 27. maaliskuuta 2006

Külvi Pruuli

Annekatriin Kaivapalu